

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā 2016.gada 9.decembrī

Nr.637

Saeimas priekšsēdētājam
Inārai Mūrniecei

Ministru prezidentam
Mārim Kučinskim

Ļoti cienījamā Mūrnieces kundze!

Augsti godātais Kučinska kungs!

2016. gada 23. un 24. novembrī Saeima pieņēma likumu “Par valsts budžetu 2017. gadam”, likumu “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2017., 2018. un 2019. gadam” un ar budžetu saistītos likumus. Valsts budžets ir līdzeklis valsts politikas īstenošanai ar finansiālām metodēm, tas nosaka un pamato valsts pienākumu izpildei un pakalpojumu sniegšanai iedzīvotājiem nepieciešamos līdzekļus. Valsts budžeta pieņemšana ir nepieciešama valsts sekmīgai darbībai un tālākai attīstībai.

Budžeta likumprojektu paketes pienācīga izstrādāšana un pieņemšana ir būtiska Ministru kabineta un Saeimas konstitucionāla funkcija valsts politikas īstenošanā, kas skar ikvienu sabiedrības locekli un visu sabiedrību kopumā (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 3. februāra sprieduma lietā Nr. 2011-11-01 10. un 16. punktu*).

I

2016. gada 2. decembrī nodevu Saeimai otrreizējai caurlūkošanai valsts budžeta 2017. gadam likumu paketē ietvertu likumu “Grozījumi Mikrouzņēmumu nodokļa likumā”, aicinot Saeimu pārskatīt minētā likuma normas, kas noteic mikrouzņēmumu nodokļu maksātāju režīma izbeigšanu, un aicinot noteikt šo normu spēkā stāšanos vienlaikus ar likumu, kas aizstās esošo mikrouzņēmumu nodokļu regulējumu.

Līdz ar lūgumiem nodot Saeimai otrreizējai caurlūkošanai likumu “Grozījumi Mikrouzņēmumu nodokļa likumā” esmu saņēmis un ik dienas turpinu saņemt daudzus uzņēmēju un citu iedzīvotāju lūgumus neizsludināt vai apturēt 2015. gada 30. novembrī pieņemtajā likumā “Grozījumi likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu”” ietvertās normas saistībā ar minimālā valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta noteikšanu. Latvijas Republikas Satversme (turpmāk – Satversme) man šobrīd nedod tiesības neizsludināt vai apturēt šo likumu, tomēr, ņemot vērā esošo situāciju valsts ekonomiskajā attīstībā, saskatu nepieciešamību Saeimai atgriezties pie šī jautājuma un par to atkārtoti lemt.

Vēršu uzmanību, ka pienākums par darbiniekiem maksāt valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas, neskatoties uz to, vai darbinieks faktiski ir veicis darbu šādā apjomā un saņēmis attiecīgo algu, ir netaisnīgs gan pret darba devēju, gan pret darbinieku. Uzliekot šādu nodokļu slogu, darba devējam pieaug nepilna darba laika darbinieku nodarbināšanas izmaksas, kā rezultātā daļa darbinieku varētu zaudēt darbu un tādejādi iespējama bezdarba palielināšanās. Turklāt šāds regulējums no darba tirgus var izstumt tos darbiniekus, kam pilna laika nodarbinātība vecuma, veselības vai ģimenes apstākļu dēļ nav iespējama. Vienlaikus šāds regulējums neveicina papildus nodarbinātības iespēju meklēšanu tiem nepilna laika darbiniekiem, kas varētu strādāt pilna laika darbu, un tas, savukārt, var mazināt produktivitāti.

Papildus nodokļu slogs darba devējam par darbiniekiem maksāt valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas ne mazāk kā no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas ietver risku, ka darba devējs varētu izvairīties no šo nodokļu nomaksas, veicot izmaiņas darbinieku skaitā vai algās.

Situācija, kad vairāk nekā viena trešdaļa no visām valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām tiek veiktas no algām, kas nesasniedz pat valstī noteikto minimālo mēneša darba algu, nav pieņemama. Neveicot valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas vai veicot tās minimālā apmērā, mēs atņemam iespējas mūsu senioriem pavadīt labākas vecumdienas un apdraudam savas iespējas saņemt sociālo nodrošinājumu gan slimības, bezdarba un citos gadījumos, gan arī savu nākotnes pensiju.

Nodokļi ir jāmaksā, jo tikai no nodokļu ieņēmumiem valsts var nodrošināt iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus. Tomēr 2015. gada 30. novembrī Saeimā pieņemtie grozījumi likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu” visdrīzāk nerasniegs mērķi stiprināt iedzīvotāju sociālo aizsardzību un palielināt ieņēmumus valsts sociālās apdrošināšanas speciālajā budžetā, tieši pretēji – minimālo valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu pielīdzināšana valstī noteiktajai minimālajai mēneša darba algai esošajā situācijā palielinās bezdarbu un veicinās ēnu ekonomiku.

Tādēļ aicinu Saeimu pārskatīt 2015. gada 30. novembra likumā “Grozījumi likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu”” ietverto regulējumu par minimālajām valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām, panākot taisnīgu un sabiedrības kopējām interesēm atbilstošu noregulējumu.

II

Valsts budžeta 2017. gadam likumu paketē Saeima ir pieņēmusi arī likumu “Grozījumi Izglītības likumā”, kas citastarp ietver aizliegumu izglītības iestādes vadītājam un pedagogam ieņemt amatu, ja Izglītības kvalitātes valsts dienests vai darba devējs konstatējis izglītības iestādes vadītāja un pedagoga vai viņa rīcības neatbilstību atsevišķām Izglītības likuma normām. Starp citām Izglītības likumā definētām prasībām un pienākumiem īpaši tikušas izceltas likumā jau iepriekš noteiktās prasības izglītības iestāžu vadītājiem un pedagogiem būt lojāliem Latvijas Republikai un tās Satversmei un pienākums audzināt Latvijas patriotus.

Viens no izglītības sistēmas mērķiem ir nodrošināt iespējas ikvienam Latvijas iedzīvotājam veidoties par demokrātiskas Latvijas valsts un sabiedrības locekli. Šā mērķa sasniegšanai nepieciešams, lai izglītības iestāžu vadītāji un

pedagogi īstenotu savu pienākumu – audzinātu Latvijas patriotus. Tas ir iespējams tikai gadījumā, ja izglītības iestāžu vadītāji un pedagogi ir lojāli Latvijas valstij un tās Satversmei. Uzskatu, ka izglītības iestādēs nav vietas Latvijas valstij un tās Satversmei naidīgai aģitācijai un bērnu noskaņošanai pret Latvijas valsti un tās Satversmi. Tomēr šie Izglītības likuma grozījumi raisījuši diskusijas sabiedrībā, un biju saņēmis vairākus lūgumus neizsludināt likumu “Grozījumi Izglītības likumā” un nodot to Saeimai otrreizējai caurlūkošanai.

Iepazīstoties ar Izglītības likuma grozījumu sagatavošanas materiāliem, to apspriešanas gaitu Saeimā un likuma otrreizējās caurlūkošanas lūgumu izskatīšanas sanāksmes dalībnieku paustajiem viedokļiem, secināju, ka visas iesaistītās puses ir vienisprātis par prasību izglītības iestāžu vadītājiem un pedagogiem būt lojāliem Latvijas Republikai un tās Satversmei un pienākumu audzināt Latvijas patriotus. Taču iebildumi galvenokārt ir par to, ka šīs visai Latvijas sabiedrībai tik svarīgās normas bez tiešas ietekmes uz valsts budžetu virzītas valsts budžeta 2017. gadam paketē, to izstrāde bijusi sasteigta, nekvalitatīva un bez plašākām diskusijām sabiedrībā, kas ne tikai apdraud šo normu sekmīgu piemērošanu, bet arī personīgi aizskar daudzus tūkstošus izglītības iestāžu vadītājus un pedagogus, kas ik dienas skolās godprātīgi veic savu darbu.

Iepazīstoties ar Izglītības likuma grozījumu sagatavošanas materiāliem, secināju, ka likumprojekta izskatīšanas gaitā sākotnējās redakcijas tikušas būtiski pilnveidotas. Likuma otrreizējās caurlūkošanas lūgumu izskatīšanas sanāksmē Saeimas Juridiskā biroja pārstāvji apliecināja, ka Saeimas pieņemtajās likuma redakcijās nav saskatāmas pretrunas ar Satversmi vai Latvijas starptautiskajām saistībām.

Pēc grozījumu Izglītības likumā spēkā stāšanās būtiska būs tajā ietvertu normu piemērošanas prakse. No attiecīgo normu piemērotājiem būs atkarīgs, vai Izglītības likuma grozījumi sasniegs savu mērķi un tiks piemēroti atbilstoši to mērķim un jēgai. Likuma otrreizējās caurlūkošanas lūgumu izskatīšanas sanāksmē Izglītības un zinātnes ministrijas un Izglītības kvalitātes valsts dienesta pārstāvji pauda apņēmību pievērst īpašu uzmanību attiecīgo normu pienācīgai piemērošanai. Tomēr tiesību normu efektivitātes un piemērošanas prakses izvērtēšana nav tikai par to piemērošanu atbildīgo institūciju, bet arī paša likumdevēja pienākums.

Tādēļ aicinu Saeimu pēc 2016. gada 23. novembrī pieņemtā likuma “Grozījumi Izglītības likumā” spēkā stāšanās rūpīgi sekot līdzi šo normu

piemērošanas praksei, lai laikus varētu identificēt un novērst iespējamās problēmas to piemērošanā.

III

Satversme, kā arī Saeimas kārtības rullis un Likums par budžetu un finanšu vadību paredz kārtību, kādā Ministru kabinets izstrādā un Saeima izskata budžeta likumprojektu paketi.

Likumdevēja uzdevums ir raudzīties, lai valsts budžetā būtu pietiekami daudz līdzekļu, kā arī tiktu izstrādāts pienācīgs regulējums sabiedrības labklājības nodrošināšanai. Tādēļ Saeimas kārtības rullī paredzēta īpaša procedūra valsts budžeta pieņemšanai. Saeimas kārtības ruļļa 87.¹ pants noteic, ka budžeta likumprojektu paketi veido gadskārtējā valsts budžeta likuma projekts, vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projekts un likumprojekti, kuri nosaka vai groza budžetu. Kā secinājusi Satversmes tiesa, budžeta likumprojektu paketē var reglamentēt vienīgi tādus jautājumus, kas ir cieši saistīti ar valsts finanšu līdzekļu izlietojumu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2011-03-01 18. punktu*).

Arī šajā gadā budžeta likumprojektu paketē ietvertajos likumprojektos tikuši reglamentēti jautājumi, kas nav saistīti ar budžetu un valsts finanšu līdzekļu izlietojumu, tostarp jau minētais likums “Grozījumi Izglītības likumā”. Valsts budžeta 2017. gadam izskatīšanas gaitā uz to uzmanību vērsis arī Saeimas Juridiskais birojs, norādot, ka Saeimai jāvērtē, vai visi Ministru kabineta iesniegtie valsts budžeta paketes likumprojekti atbilst Saeimas kārtības ruļļa 87.¹ pantā norādītajiem kritērijiem (*sk. Saeimas Juridiskā biroja 2016. gada 2. novembra atzinumu par likumprojektu “Grozījums Augstskolu likumā” un atzinumu par likumprojektu “Grozījumi Būvniecības likumā”*).

Budžeta likumprojektu paketei nav jāklūst par ērtu instrumentu strīdīgu vai iekavētu jautājumu, kas nav saistīti ar valsts finanšu līdzekļu izlietojumu, ātrai izlemšanai. Tas ne tikai nevajadzīgi palielina budžeta likumprojektu paketes apjomu, bet arī ierobežo iespējas jautājumus pilnvērtīgi apspriest un izdiskutēt ar nozaru pārstāvjiem un ieinteresēto sabiedrību.

Ministru kabinetam un Saeimai būtu laikus jāraugās, lai budžeta likumprojektu paketē tiktu iekļauti tikai tādi jautājumi, kuri saistīti ar budžetu un valsts finanšu līdzekļu izlietojumu.

IV

Satversme un Saeimas kārtības rullis paredz iespēju iesniegt priekšlikumus arī budžeta likumprojektu paketes likumprojektiem, tostarp gadskārtējā valsts budžeta likuma projektam un vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projektam. Īpaši aktīvi to dara Saeimas deputāti, kuriem priekšlikumu iesniegšanas tiesības ir reāla iespēja ietekmēt valsts ieņēmumu un izdevumu plānu un piedāvāt iespējamās prioritātes valsts finanšu līdzekļu izlietošanā.

Aicinu Saeimas deputātus pēc iespējas agrākā valsts budžeta projekta izstrādes stadijā iesaistīties tā izstrādāšanā, lai idejas un ierosinājumus par iespējamo valsts finanšu līdzekļu izlietojumu varētu savlaicīgi izvērtēt un apspriest. Tas mazinātu uz otro lasījumu iesniedzamo priekšlikumu skaitu Saeimā un nodrošinātu lielāku atklātību un caurspīdīgumu lemsanā par valsts finanšu līdzekļiem.

Tāpat arī jāvērtē iespējas pilnveidot priekšlikumu iesniegšanas kārtību, lai deputātu iesniegtie priekšlikumi būtu saskaņā ar budžeta klasifikāciju un gadskārtējā valsts budžeta likumā un vidēja termiņa budžeta ietvara likumā ietvertās normas precīzi atbilstu Saeimas vairākuma atbalstītiem priekšlikumiem par attiecīgiem finanšu līdzekļu piešķirumiem.

Tādēļ aicinu pilnveidot valsts budžeta likumprojektu paketes izstrādes un priekšlikumu iesniegšanas procedūru, lai valsts budžeta un ar to saistīto likumu izstrāde būtu saprotama un caurskatāma, un veicinātu sabiedrības uzticēšanos valsts varas pieņemtajiem lēmumiem.

Cieņā,

Valsts prezidents

Raimonds Vējonis